

рекламы наиболее активно развивается в последнее время. Это вызвано тем, что постоянно увеличивается численность пользователей интернета. Поэтому в социальных сетях можно оперативно ознакомиться с информацией по различным аспектам деятельности школы. Кроме того, ознакомиться с информацией по условиям набора в школу, составом тренерского штаба, режимом и порядком работы школы можно и на сайтах отдела образования г. Жодино [1; 2]. Создание личной группы СДЮШОР в социальной сети ВКонтакте, постоянные объявления о набираемых группах на страницах сетей самих тренеров, фото с соревнований, видео поединков и спортивных выступлений также играют свою роль и немало влияют на привлечение в школу новых учеников. Не удивительно, что после просмотра каких-либо онлайн фотографий или вступления в группу в социальной сети ВКонтакте ребенок и/или его родители принимают решение об обучении именно в этой спортивной школе.

Выводы. Спорт – это, в первую очередь, здоровый образ жизни, поддержание физической культуры, самодисциплина и контроль, а также – это результаты и успех, к которым мы все так стремимся. Соревновательный дух спорта способствует формированию у детей и подростков волевых, лидерских качеств, без которых вряд ли можно рассчитывать на успех в современной жизни. Поэтому социальная реклама является эффективным инструментом, который позволяет ознакомить детей и их родителей с этой важной для них информацией.

Список использованных источников

1. Отдел образования спорта и туризма Жодинского городского исполнительного комитета [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу : <https://zhodino-edu.belhost.by/uchr.php?numb=28> – Дата доступа : 22.11.2017.

2. Жодинский городской исполнительный комитет [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу : http://www.zhodino.minsk-region.by/ru/social_sphere/sport – Дата доступа : 22.11.2017.

*Ленчук О.М., магистрант 1 року підготовки,
спеціальності «Соціальна робота»,
Вінницький інститут Університету «Україна»*

СПЕЦИФІКА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЛЮДЬМИ ПОХИЛОГО ВІКУ

SPECIFICITY OF SOCIAL WORK WITH ELDERLY PEOPLE

Анотація. У статті розглядається соціальна робота з людьми похилого віку. Досліджено старіння суспільства як наслідок демографічної кризи. Розкрито соціальні, психологічні та фізіологічні характеристики цієї категорії людей. Висвітлено головні проблеми, які супроводять життя людей похилого віку. Охарактеризовано принципи, форми та методи соціальної роботи, що спрямовані на цю категорію українського суспільства.

Ключові слова: люди похилого віку, старість, соціальна робота, принципи соціальної роботи, соціальна політика.

Abstract. The article deals with social work with people of the elderly. The aging of society as a consequence of the demographic crisis is researched. The social, psychological and physiological characteristics of this category of people are revealed. The main problems that accompany the life of the elderly are highlighted. The principles, forms and methods of social work aimed at this category of Ukrainian society are described.

Keywords: elderly people, old age, social work, principles of social work, social policy.

Постановка проблеми. Проблеми соціальної роботи з людьми похилого віку нині перебувають у центрі уваги багатьох соціальних інститутів і дослідницьких програм, спрямованих на наукове обґрунтування та розроблення стратегій забезпечення достатнього рівня життя даної вікової групи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфікою соціальної роботи з людьми похилого віку займається велика когорта науковців, серед яких можна назвати: Е.І. Холостову, В.М. Шахрая, Л.Т. Тютю, І.Д. Звереву, А.І. Капську, І.Г. Зайнишеву та ін.

Е.І. Холостова в своїх дослідженнях розглядає життєдіяльність людей похилого віку впродовж усього життя, описує похилий вік як соціальну проблему, аналізує ставлення до даної вікової групи в суспільстві, сім'ї та близького оточення. Висвітлює основні проблеми, з якими зіштовхуються особи даного вікового прошарку.

В.М. Шахрай стверджує, що люди похилого віку є соціальною спільністю, яка має притаманні для неї особливості, переконання та досвід, і бере участь у житті суспільства. Розглядає теорії старості та принципи соціальної роботи з людьми похилого віку.

Л.Т. Тютя аналізує сприйняття людей похилого віку суспільством та стереотипи, які склались відносно них. Розглядає підготовку людини до настання похилого віку та прийняття нею статусу людини похилого віку.

І.Д. Зверева досліджує рівні, на яких здійснюється соціальна робота з людьми похилого віку та принципи цієї діяльності. Науковець стверджує, що головним у роботі з даною віковою групою є залучення їх до «соціальної самодіяльності» і розроблення відповідних програм.

А.І. Капська розглядає напрями та завдання соціальної роботи з людьми похилого віку, а також проблеми самотності в цей період. Аналізує соціальний захист людей похилого віку та напрями його здійснення.

І.Г. Зайнишев розглядає проблему старіння як соціальний феномен ХХ ст., висвітлює складові елементи соціальної політики відносно людей похилого віку, описує діяльність і призначення закладів соціального обслуговування людей похилого віку.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. В сучасних умовах життя люди похилого віку зіштовхуються з багатьма проблемами, а саме: матеріальними, економічними, побутовими та психологічними, які ставлять їхнє життя на рівень виживання. Демографічні дані говорять про те, що відбувається тенденція зростання кількості людей похилого віку, і в суспільстві спостерігається дискримінація людей за віком, тобто неприйняття молодим і сильним поколінням старих і слабких. Саме тому необхідно працювати і вдосконалювати діяльність у сфері соціальної роботи з людьми похилого віку, розробляти нові принципи, форми та методи роботи з цією категорією українського суспільства.

Мета дослідження. Головною метою статті є розкрити специфіку соціальної роботи з людьми похилого віку; дослідити сучасні тенденції застосування принципів, форм і методів соціальної роботи з людьми похилого віку.

Виклад основного матеріалу. Розглядаючи сучасні проблеми людей похилого віку доводиться, на жаль, констатувати, що рівень соціальної роботи і та система соціальних служб, що діють сьогодні в Україні, неспроможні вирішити шквал негараздів, що супроводять життя цієї категорії українського суспільства.

Розглянемо основні принципи.

1. Принцип групи «незалежність» має на увазі, що люди похилого віку повинні мати доступ до основних благ і обслуговування, можливість працювати чи займатися іншими видами діяльності, що приносить прибуток, брати участь у визначенні термінів припинення трудової діяльності, зберігати можливість участі у програмах освіти і професійної підготовки, жити в безпечних умовах з урахуванням особистісних запитів, мати можливість проживати в домашніх умовах доти, поки це можливо.

2. Принципи групи «участь» відображають питання залучення людей похилого віку до життя суспільства й активної участі в розробленні і здійсненні політики, яка стосується їхнього добробуту, можливостей створювати рухи чи асоціації людей похилого віку.

3. Принципи групи «відхід» є основою при вирішенні проблеми забезпечення людини похилого віку доглядом і захистом з боку родини, громади, доступу до медичного обслуговування з метою підтримки чи відновлення оптимального стану та запобігання захворюванню, доступу до соціальних і правових послуг, користування послугами піклувальних установ і обов'язкового дотримання в соціальних установах прав людини та основних свобод, включаючи повагу гідності, переконань, а також права приймати рішення щодо догляду та якості життя.

4. Принципи групи «реалізація внутрішнього потенціалу». На ньому базується ідея, яка стверджує, що люди похилого віку повинні мати можливість для всебічної реалізації свого потенціалу, щоб їм завжди був відкритий доступ до суспільних цінностей у галузі освіти, культури, духовного життя і відпочинку.

5. Принципи групи «гідність» несуть ідею недопущення експлуатації, фізичного, психічного насильства стосовно людей похилого віку, забезпечення їм

прав на справедливе до них ставлення незалежно від віку, статі, расової чи етнічної приналежності, індивідуальності чи іншого статусу, а також незалежно від їхнього трудового внеску [6].

Соціальна робота з людьми похилого віку багатопланова і багатоаспектна. Вона торкається таких сфер життєдіяльності, як здоров'я, фінанси, організація дозвілля, подолання криз, формування «Я-концепції», і тут вирішального значення для соціальних працівників набувають знання про психологічні особливості людей даного віку, їхні потреби та можливості.

Серед підходів, що пропонуються в галузі соціальної роботи з людьми похилого віку, виокремлюються концепція «селективної оптимізації життєдіяльності людей похилого віку з компенсацією соціальних амортизаторів». Вона базується на розрізненні нормального, патологічного і оптимального процесу старіння. За організації соціальної роботи на основі названої концепції з людьми похилого віку практична діяльність складається з трьох основних елементів. По-перше, селекції, що розуміється як пошук основних чи стратегічно важливих елементів життєдіяльності людини похилого віку, які були втрачені з віком. По-друге, виходячи з оптимізації, яка полягає в тому, що людина похилого віку, завдяки сприянню кваліфікованого спеціаліста з соціальної роботи, знаходить для себе нові резервні можливості, оптимізує своє життя як в кількісному, так і в якісному відношеннях. По-третє, виходячи із компенсації, яка полягає у створенні додаткових джерел, що компенсують вікову обмеженість в адаптивному процесі, у використанні нових сучасних технік і технологій, які поліпшують пам'ять, компенсують втрату слуху [6].

Люди похилого віку мають право на повноцінне життя. І це стає можливим лише в тому випадку, якщо вони самі беруть активну участь у вирішенні питань, що їх безпосередньо стосуються. Важливу роль у вирішенні подібного роду завдань у нинішній час відіграють групи взаємодопомоги.

Соціальна робота з людьми похилого віку допускає також використання трьох фундаментальних принципів: 1) вивчення індивіда в його соціальному середовищі; 2) розуміння психосоціального становлення та розвитку особистості як довічного процесу; 3) врахування соціокультурних чинників у формуванні та розвитку особистості [1].

Основні цілі таких програм:

- надання людям похилого віку можливості принести користь своїм громадянам, немічним, хворим людям, інвалідам, самотнім, які потребують допомоги, і, надаючи допомогу іншим, заслужити повагу, відчуття задоволення від усвідомлення своєї корисності та можливості зробити життя іншого кращим;
- організація додаткових служб із людей похилого віку, які добровільно надають допомогу своїм ровесникам;
- використання досвіду і знань людей похилого віку для надання допомоги соціальним органам, дитячим садам, школам, адміністративним структурам шляхом консультацій; реалізація програми «Бабусі і дідусі, які приходять», у межах якої люди похилого віку допомагають дітям із маргінальних сімей долати труднощі у навчанні;

- сприяння поліпшенню зв'язків між поколіннями, зближенню людей похилого віку і молоді, переданню життєвого досвіду, знань, навичок молодим, збереженню зв'язків людей похилого віку з установами, в яких вони працювали [5].

Соціальна робота з людьми похилого віку завжди вважалась і вважається однією з найважчих у психологічному плані. Тому соціальні працівники повинні мати універсальну підготовку щодо всіх аспектів життя людей похилого та старечого віку, усвідомлювати величезну кількість психологічних, психопатологічних, соматичних, морально-етичних проблем, які виникають у людей цього вікового періоду. Слід розуміти, що населення старших вікових періодів – це група, яка характеризується широким спектром внутрішніх відмінностей. Важливо не змішувати всі групи людей третього віку, а розглядати кожну групу із розривом не більше, ніж 5-10 років. Для прогнозування потреб у соціальному обслуговуванні та соціальній роботі необхідним є визначення динаміки зростання чисельності людей віком від 75 років і старше, а не загального збільшення числа людей віком від 55 років. За даними наукових досліджень, 80% осіб, старших 75 років, – найбільш безпомічні люди, і вони потребують повної сторонньої допомоги та обслуговування.

Висвітлюючи систему життєдіяльності людей похилого віку, слід зазначити, що стиль життя та сфери діяльності люди похилого обирають такий, який для них є найбільш прийнятним і вони є його творцем. Саме від вибору залежить, як вони проводитимуть свій вільний час, що їм цікаво і чим займатися. Адже перед людиною похилого віку в цей період життя постає вибір: жити спогадами про минуле чи жити сучасним і майбутнім та брати активну участь у взаємодії з оточуючими та навколишнім світом. Саме об'єктивний вибір допомагає їм позбутися відчуття самотності та непотрібності і віднайти сенс життя.

Точне і повне знання особливостей впливу соціально-психологічних і біологічних факторів на процес старіння особистості дасть змогу направлено змінити умови, спосіб життя людей похилого віку таким чином, аби сприяти оптимальному функціонуванню їх особистості і формами та методами соціальної роботи здійснювати стримуючий вплив на процес їх старіння.

Висновки. Проаналізувавши старість як соціальну та наукову проблему, можна говорити про те, що люди похилого віку зіштовхуються з багатьма проблемами, що лежать в площині економічного, побутового, психологічного, медичного, соціального обслуговування. Також для людей похилого віку характерною є проблема соціальної ізоляції, страждання від самотності, нерозуміння оточуючих через їхні звички та небажання їх змінювати.

Визначаючи види соціальної роботи з людьми похилого віку, стає зрозумілим, що соціальна робота з даною віковою групою здійснюється не завжди ефективно і на достатньому рівні через відсутність обґрунтованих стратегій обслуговування та обмеження соціально-економічних можливостей держави забезпечити достатніми ресурсами цей напрям діяльності. Зауваживши викладене, можна зробити висновок, що дані проблеми потребують подальшого наукового дослідження і розроблення нових стратегій та форм обслуговування людей похилого віку.

Список використаних джерел

1. Губський Ю.І., Чайковська В.В., Царенко А.В. Оптимізація медико-соціальної допомоги людям літнього віку в Україні шляхом розвитку служби паліативної та хоспісної допомоги : тези, V Національний конгрес геронтологів і геріатрів України (Київ, 12-14 жовтня 2010 року) / Ю.І Губський, В.В. Чайковська, А.В. Царенко // Проблеми старения и долголетия. – 2010. – Т. 19. – С. 310.
2. Єгорова Л.В. Організація медико-соціальної допомоги людям похилого віку в територіальних центрах соціального обслуговування пенсіонерів віку : тези V Національний конгрес геронтологів і геріатрів України (Київ, 12-14 жовтня 2010 року) / Л.В. Єгорова [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.nbu.gov.ua/portal>
3. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р. / За ред. Е.М. Лібанової. – К. : Український центр соціальних реформ, 2006. – 138 с.
4. Луман Н. Формы помощи в процессе изменения общественных условий / Н. Луман // Социологический журнал. – 2002. – №1-2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://www.nir.ru/socio/scipubl/sj/sj1-2-00.html>
5. Мадридский международный план действий по проблемам старения / ООН, Департамент по экономике и социальным вопросам; Отдел социальной политики и развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа к ресурсу: <http://www.socpolitika>
6. Новий FordFocus створюють з урахуванням потреб людей похилого віку та вагітних [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://hedgeray.info/?p=10%3E>
7. Оцінювання потреб клієнтів соціальних служб. Методичні рекомендації для закладів та установ, що працюють із вразливими групами населення / Український фонд соціальних інвестицій. – К. : ТОВ «ЛДЛ», 2007. – 204 с.

*Мазуркевич О.П., кандидат культурології,
доцент кафедри соціальних технологій,
Вінницький інститут Університету «Україна»;
Чапаєва Л.О., здобувач вищої освіти,
спеціальності «Психологія»,
Вінницький інститут Університету «Україна»*

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ
СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ
ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ**

**SOCIO-PSYCHOLOGICAL FEATURES OF SOCIAL ADAPTATION OF
SPECIAL NEEDS OF STUDENTS IN INCLUSIVE EDUCATIONAL SPACE**

Анотація. Стаття присвячена розкриттю сутності психологічних особливостей студентів з обмеженими фізичними можливостями з урахуванням онтогенетичного